

ритетність боротьби з корупцією має містити заходи з подолання зайвої секретності та відсутності прозорості в уряді.

Джерела та література

1. Бондаренко О. В. Українська національна ментальність як політична цінність. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2019. Вип. 36. С. 57–67.
2. Валюшко І. В. Інститути громадянського суспільства у системі антикорупційної політики України: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 21.01.01. Київ: Нац. ін-т стратег. досл., 2017. 20 с.
3. Новікова Н. Є. Менталітет як детермінанта формування політичної культури в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Сер. «Політичні науки»*. 2015. Т. 173. С. 30–34.
4. Політична корупція: як розпізнати та подолати: навч.-метод. посіб. / за заг. ред. К. С. Давиденка. Київ: Ейдос, 2016. 52 с.

Берегута Віталій

Донецький національний університет імені Василя Стуса

«ВАКЦИННА ДИПЛОМАТІЯ» КНР ЯК ФАКТОР ПОЛІТИЗАЦІЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

Анотація. У дослідженні висвітлено особливості «вакцинної дипломатії» як інструменту зовнішньої політики КНР під час пандемії COVID-19. Внаслідок аналізу різних кейсів доведено, що експорт вакцин Пекіном з метою отримання політичної вигоди або здійснення політичного тиску на уряди держав-реципієнтів призвів до зростання конфліктності в міжнародних відносинах і посилення політизації пандемії COVID-19.

Ключові слова: КНР, вакцина проти COVID-19, «вакцинна дипломатія», інструмент політики, Австралія.

Abstract. The article highlights the features of «vaccine diplomacy» as a PRC's foreign policy instrument during the COVID-19 pandemic. As a result of analysis of different cases, it has been proved that Beijing's export of vaccines for obtaining political benefits or exertion political pressure on recipient states' governments led to the intensification of disputes in international relations and politicization of the COVID-19 pandemic.

Keywords: PRC, COVID-19 vaccine, «vaccine diplomacy», policy instrument, Australia.

Створення вакцин та масова імунізація населення вважається основним засобом уповільнення темпів поширення коронавірусу і завершення пандемії COVID-19. З огляду на глобальний масштаб проблеми та економічні наслідки запроваджених протиепідемічних заходів винайдення вакцини та / або можливість її якнайшвидшого придбання або отримання у великих кількостях стали пріоритетними напрямками зовнішньої політики кожної країни. Однак в умовах, коли частині держав бракує економічних і науково-технічних ресурсів здійснювати розробку власної вакцини проти COVID-19 та неможливо її отримати в достатній кількості для імунізації власного населення через «вакцинний націоналізм» великих країн, уряди останніх прагнуть здобути політичні вигоди, інвестуючи в розробку вакцин та надаючи їх на платній або безоплатній основі. Здійснення цього з метою поліпшення відносин з іншими країнами та просування або досягнення стратегічних національних інтересів, зокрема підвищення

своїєї репутації, регіонального й глобального впливу [16] та створення привабливого іміджу «відповідального актора», відоме в медіасередовищі та публіцистиці як «вакцинна дипломатія» [8; 12].

КНР є однією з таких найбільших країн, що успішно перетворила виробництво та розповсюдження вакцини проти COVID-19 на інструмент власної зовнішньої політики та елемент «м'якої сили». «Вакцинна дипломатія» Пекіна охоплює як кредитування для покупки вакцин, так і її безоплатне доставлення у понад 100 країн Латинської Америки, Карибського басейну, Азійсько-Тихоокеанського регіону та Африки. З одного боку, експорт китайської вакцини став актом посилення дружніх відносин КНР з різними державами, що доти не мали можливості їх отримати від інших країн або в межах ініціативи COVAX. Однак, з іншого боку, такі кроки переважно були політично вмотивованими.

По-перше, КНР прагне повернути свій позитивний імідж, зіпсований статусом країни, де відбувся спалах коронавірусу SARS-CoV-2, міжнародною критикою реакції на нього та підозрами у його винайденні в Уханському інституті вірусології. Надаючи вакцини закордон, КНР хоче покращити зовнішній образ країни, а також конкурувати з США за статус держави-лідера у подоланні пандемії COVID-19: після того, як Джозеф Байден оголосив мету вакцинувати 70 % світового населення до вересня 2022 р. та закупити додаткові 500 млн доз вакцини Pfizer / BioNTech для їх надання країнам із низьким рівнем доходу [15], Сі Цзіньпін заявив про передачу африканським державам додаткового 1 млрд вакцин, реалізацію 10 проєктів у сфері охорони здоров'я, відправлення 1 500 медичних експертів та інвестиції щонайменше 10 млрд дол. в Африку [9]. По-друге, це здійснення тиску на національні уряди прийняти вигідні для Пекіна політичні рішення в обмін на отримання вакцин. Наприклад, Гондурас та Парагвай, які визнають Тайвань та стикалися зі складнощами через наявність невеликої кількості вакцин, стверджували, що Пекін пропонував доступ до власних вакцин за умови розірвання дипломатичних відносин із Тайбеєм [6]. Варто згадати й ситуацію, коли Україна у червні 2021 р. відкликала власний підпис від заяви щодо ситуації з правами уйгурів у китайській провінції Синьцзянь [2] нібито після попереджень Пекіна заблокувати доставлення пів мільйона доз CoronaVac [1].

Перетворення Пекіном вакцини проти COVID-19 на інструмент геополітичного впливу стало конфліктогенним фактором у відносинах з іншими державами. Зокрема, китайська «вакцинна дипломатія» зустрілась із жорстким опором з боку Австралії, яка претендує на лідерство в регіоні Океанії. Після того як у травні 2020 р. Пекін наклав санкції на ввезення австралійських товарів [7] у відповідь на заклики Канберри провести міжнародне розслідування джерела походження коронавірусу [11], між країнами виник конфлікт навколо постачання китайських вакцин до Папуа Нової Гвінеї. В липні 2021 р. КНР звинуватила Австралію в погрозах місцевим посадовцям не дозволяти там використання китайської вакцини Sinopharm, «політичних маніпуляціях, знущаннях та байдужості до здоров'я людей в Папуа Новій Гвінеї» й підриві співробітництва між КНР та тихоокеанськими країнами [5; 10].

У березні 2022 р. Прем'єр-міністр Австралії Скотт Моррісон оголосив, що Австралія, будучи історично найбільшим донором гуманітарної допомоги краї-

нам Океанії, серед якої і вакцини проти COVID-19, змогла перешкодити китайському «вторгненню» на тихоокеанські острови та планам Пекіна там побудувати власну військову базу. За словами політика, КНР прагне збільшити власний вплив у Тихоокеанському регіоні, пропонуючи острівним державам кредити на вигідних умовах, допомогу з імунізацією населення китайськими вакцинами та постачаючи військове обладнання до Соломонових островів для стабілізації ситуації із протестами в країні та Фіджі [3]. Потенційне укладення у квітні 2022 р. китайсько-соломонової безпекової угоди, що уможливить розташування китайських військових кораблів та поліції на Соломонових островах в обмін на підтримку безпеки та громадського порядку в країні [17] мобілізували зусилля країн-учасниць Чотиристороннього діалогу з безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні щодо запевнення лідерів країн Океанії у своїй можливості доставляти їм вакцини проти COVID-19 та гуманітарну допомогу для підтримки регіональної безпеки [4]. Уряди США, Австралії, Індії та Японії прагнуть у такий спосіб викоринити можливість використання Пекіном китайських вакцин як інструменту примусу та попередити мілітаризацію держав Тихого океану.

Своєю чергою Японія, побоюючись впливу КНР на виробництво та розповсюдження вакцин в Азії, доставила понад 23 млн доз AstraZeneca через COVAX та двосторонні угоди до Індонезії, Малайзії, Філіппін, Таїланду, В'єтнаму, країн Океанії та Тайваню [13]. Тайбей, скаржачись, що втручання Пекіна заблокувало укладення угоди із компанією BioNTech, назвав пожертвування вакцин Токіо проявом «непохитності дружби між Тайванем та Японією», яка є одним із головних «партнерів по свободі та демократії» [14].

Отже, «вакцинна дипломатія» стала невіддільним елементом зовнішньополітичної стратегії КНР щодо забезпечення свого позитивного іміджу, розширення кола дружніх до себе країн та демонстрації свого науково-технічного лідерства під час пандемії COVID-19. Однак таке збільшення китайського геополітичного впливу, що неодноразово супроводжувалося вимогами до урядів країн-реципієнтів вакцин прийняти вигідні для Пекіна політичні рішення в обмін на їх подальше постачання або для створення основи для своєї економічної, політичної й військової присутності, викликало супротив низки акторів, зокрема Австралії, Японії та США, які розглядають постачання вакцин таким країнам зі свого боку як елемент стримування КНР в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Усе це є проявами політизації пандемії COVID-19 у міжнародних відносинах, оскільки такі міждержавні суперечки навколо першості у постачанні вакцин вказують на перетворення вакцини проти коронавірусу на політичний інструмент вигідної реалізації національних інтересів, що є більш пріоритетним для вищезазначених країн ніж консолідація глобальних зусиль для проведення рівномірної кампанії імунізації населення у різних частинах світу.

Джерела та література

1. Китай міг натиснути на Україну вакциною щодо захисту прав уйгурів. *BBC News Україна*. 2021. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-57621958>
2. Щодо участі делегації України у 47-й сесії Ради ООН з прав людини. Постійне представництво України при відділенні ООН та інших міжнародних організаціях у Женеві. 2021.

URL: <https://geneva.mfa.gov.ua/news/shchodo-uchasti-delegaciyi-ukrayini-u-47-j-sesiyi-radi-oon-z-prav-lyudini?fbclid=IwAR3JzoRXhheF5cfX6qGMcr0rrPch2qxnBQoAXKboTSH-y93XmZRmKslmco4>

3. Australia's vaccine diplomacy in Pacific islands wards off Beijing, prime minister says. Reuters. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/australias-vaccine-diplomacy-pacific-islands-wards-off-beijing-pm-morrison-2022-03-13/>

4. Blinken to meet Pacific islands leaders balancing China and west. Reuters. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/asia-pacific/blinken-meet-pacific-islands-leaders-balancing-china-west-2022-02-09/>

5. China Accuses Australia of Meddling in Papua New Guinea Vaccination Efforts. Voice of America. 2021. URL: https://www.voanews.com/a/covid-19-pandemic_china-accuses-australia-meddling-papua-new-guinea-vaccination-efforts/6207979.html

6. China is using vaccines to push its agenda in Latin America, and the U.S. is behind the curve, experts say. ABC News. 2021. URL: <https://www.nbcnews.com/news/world/china-using-vaccines-push-its-agenda-latin-america-u-s-n1268146>

7. China suspends Australian beef imports from four abattoirs. The Sydney Morning Herald. 2020. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/china-suspends-australian-beef-imports-from-four-abattoirs-20200512-p54s4k.html>

8. China's COVID-19 Vaccine Diplomacy Reaches 100-Plus Countries. Voice of America. 2021. URL: <https://www.voanews.com/a/china-s-covid-19-vaccine-diplomacy-reaches-100-plus-countries/6233766.html>

9. China's Xi pledges another 1 bln COVID-19 vaccine doses for Africa. Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/africa/chinas-xi-pledges-10-bln-credit-line-african-financial-institutions-2021-11-29/>

10. Exclusive: Planting 'consultants,' blocking vaccine approval, threatening officials – Australia sabotages China-PNG cooperation by all means. Global Times. 2021. URL: <https://www.globaltimes.cn/page/202107/1227658.shtml>

11. Global independent inquiry into the coronavirus set to pass. The Sydney Morning Herald. 2020. URL: <https://www.smh.com.au/politics/federal/global-independent-inquiry-into-the-coronavirus-set-to-pass-20200518-p54txb.html>

12. Hill I. Russia and China's Vaccine Diplomacy: Not Quite the Geopolitical Slam Dunk. Australian Institute of International Affairs. 2021. URL: <https://www.internationalaffairs.org.au/australianoutlook/russia-and-chinas-vaccine-diplomacy-not-quite-the-geopolitical-slam-dunk/>

13. Japan to donate 30 million additional COVID-19 vaccine doses. The Japan Times. 2021. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2021/09/23/national/japan-new-vaccine-donations/>

14. Japan to Send Millions More Vaccine Doses to Taiwan, Asian Neighbors. Voice of America. 2021. URL: https://www.voanews.com/a/covid-19-pandemic_japan-send-millions-more-vaccine-doses-taiwan-asian-neighbors/6208188.html

15. Joe Biden to propose target of vaccinating 70 % of world in a year. The Guardian. 2021. URL: <https://www.theguardian.com/world/2021/sep/14/joe-biden-propose-target-vaccinating-world-covid>

16. Outhaithip T. Vaccine Diplomacy in the Era of COVID-19. University of Geneva. 2021. URL: <https://www.meig.ch/highlight-6-2021-vaccine-diplomacy-in-the-era-of-covid-19/>

17. Security agreement with China 'initialled' by both countries, Solomon Islands says. The Guardian. 2022. URL: <https://www.theguardian.com/world/2022/mar/31/security-agreement-with-china-initialled-by-both-countries-solomon-islands-says>